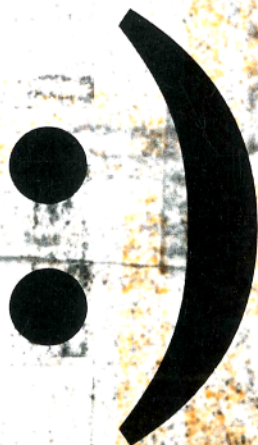

Češkog redatelja Jiříja Menzela koji je ostavio tragove i u hrvatskom glumištu, smatraju u njegovoj domovini duhovitim, šarmantnim, svestrano nadarenim umjetnikom, glumcem nemoralnih uloga i redateljem moralizirajućih filmova. Menzel sve češće radi u kazalištu, a nedavno je postao i književnik.

“

ljudi se smiju, a meni je drago gledati kako sam ih razveselio

”

Kad sam se napokon domogla njegova telefonskog broja, - Jiří Menzel ga je promijenio, a onaj novi je tajni, tad sam shvatila da nevoljama nije došao kraj. Prijatelj *Jirka* iz vremena kad nije mogao mnogo putovati na Zapad, pa je češće navraćao u Hrvatsku, a danas je počasni gost festivala i član žirijâ širom svijeta, ima tajnicu i potpuno ispunjen dnevni raspored. Na sreću, Češka još nije Amerika, tajnica je znanica, a gospodin Menzel pozvao me je u kazalište. Nije reagirao promptno zbog toga što su mu simpatični novinari; pomagala sam mu u svim projektima u Hrvatskoj, a Menzel ne zaboravlja svoje suradnike.

Primio me je u garderobi kazališta Adria. "Ahoj", rekao je i sve je bilo kao nekad u Puli, Dubrovniku ili u zagrebačkom Teatru ITD. "Želite li radije gledati predstavu ili raditi intervju?", upitao je, a kad sam rekla "Snimati intervju", uzdahnuo je. Intervjue nikad nije volio previše.

U glumačkom kostimu za predstavu doimao se istim kao nekad - vječito mladahnim, gipkim i energičnim muškarcem dječaćkog lica i simpatična osmijeha iza kojega se može skrivati i ironija i - moralna prodika. Za razliku od nekad izgledao je, međutim, nešto ozbiljniji i manje raspoložen za šalu.

Sjetila sam se što je napisao o boravku u Dubrovniku, u kojemu je 1982. i 1983. godine postavljao Shakespeareova "Hamleta", tada još s glumačkom postavom "prema federalnom ključu"...

Prije mnogo godina postavljao sam Hamleta za Dubrovačke ljetne igre i tako sam proveo čitavo ljeto u toj divnoj, tada još miroljubivoj Jugoslaviji. Bilo je to ugodno, osim jedne sitnice. Uhvatio me je lum-bago. Nekoliko sam dana morao hodati po Dubrovniku sagnut, što je bilo bolno i ponižavajuće. Zahvaljujući ovoj neugodnosti, upoznao sam jednog divnog čovjeka, liječnika u tamošnjoj bolnici. Uvijek bih rano ujutro odlazio tamo zbog terapije, grijali su mi bolesna leđa, a usput smo taj liječnik i ja lijepo razgovarali. Bio je stariji od mene i znao je malo češki, valjda je studirao u Češkoj. Njegovi su nazori o svijetu i ljudima te o događajima oko nas bili vrlo razumni. To su za mene bili, unatoč boli, lijepi trenuci, a budući da je imao smisla za humor, prilično smo se dobro zabavljali.

Jednoga jutra zatekao sam ga u čudnom raspoloženju. Nije želio razgovarati, izgledao je umorno i veoma tužno. Na moje inzistiranje odao mi je da je noćas bio dežuran. Dovezli su mu momka koji se razbio na motoru i nakon nekoliko sati spašavanja taj je momak umro na operacijskom stolu. Zatim se taj moj liječnik raspričao, a sadržaj onoga što mi

kadkad smo normalni, kadkad nismo

je rekao zapamtiti ću za čitav život.

"Vjerojatno mislite", rekao mi je, "da se mi, liječnici, svakodnevno susrećemo sa smrću, dakle, da naš odnos prema njoj mora biti malo drukčiji, racionalniji, možda čak neosjetljiviji nego kod drugih ljudi. Istina je. Ali i liječnici su ipak ljudska bića i ne mogu zatvarati oči pred patnjom koja uglavnom prati svršetak ljudskog života. Ta patnja i bol s kojima se svaki dan susrećemo ne smiju u nama pobuditi ravnodušnost", rekao mi je taj mudar čovjek.

I onda se okrenuo prema meni: "Vi koji snimate filmove i televizijske serije pune krvi, nesreća i pucnjava, vi ne možete zamisliti što znači kad poteče prava krv. Želio bih da svi oni koji takve stvari pišu i snimaju, moraju ovdje proživjeti nekoliko, ili barem jednu noć kao ja noćas. Tako bi shvatili da ljudski život, ljudsko zdravlje imaju cijenu o kojoj se ne može govoriti s takvim cinizmom kao što to obično gledamo na televiziji ili u kinu...."

Često se sjetim toga liječnika. Gledam televiziju, vijesti iz Bosne i iz drugih zemalja, vijesti pune krvi i slabo skrivane ravnodušnosti. Možda moj liječnik više nije u Dubrovniku, nego negdje u vojnoj bolnici. Mislim na njega i nešto poslije, kad je ratne prizore odavno zamijenila ne baš stidljiva reklama za Silhouettes.

(:): Dugo se nismo vidjeli ni čuli. Za vrijeme rata poslali ste poruku mira preko Radija 101 svojim prijateljima, znancima i svim slušateljima u Hrvatskoj. Prije toga ste, zajedno s Radovanom Marčićem, postavili komedije *Mandragolu* i *Tri u drugom* u Zagrebu. Što se događalo otad?

Menzel: Bilo je toga i previše. U Češkoj se dogodila *Baršunasta revolucija*. Imamo nov sustav. Strahovito se mnogo toga dogodilo. Ali ja se nisam oženio, zdrav sam i katkad veseo, jer živjeti u ovoj državi jest šala i neka mi zavide svi oni koji ne žive ovdje jer Češka je zemlja u kojoj se strahovito puno toga događa, a zapravo ništa nije ozbiljno.

(:): Nigdje vas nema u češkoj kinematografiji koja danas, nakon previranja u pretvorbi, opet proizvodi svojih solidnih dvadesetak igranih filmova na godinu.

Menzel: Snimio sam dva filma: *Prosjačku operu*, filmsku adaptaciju kazališnog teksta Václava Havela, te *Život i neobične pustolovine vojnika Čonkina* prema romanu ruskog emigrantskog književnika Vladimira Vojnoviča. Glume ruski glumci i govore ruski... Inače, s filmom je ovdje malo nezgodno jer je snimanje postalo strahovito skupo. Nemam volje napraviti film koji će pogledati nekoliko ljudi. A filmove koje ljudi gledaju masovno, ne znam snimati. Tučnjave i nasilje, to nije ništa za mene... Trebao sam snimati *Posluživao sam engleskog kralja* prema djelu Bohumila Hrabala, međutim, producent koji je imao prava, a koja sam ja nabavio od gospodina Hrabala za njega, na sramotan ih je način ukrao. Prodao ih je komercijalnoj TV postaji Nova, koja želi snimiti seriju. Pretvoriti tako divan roman u TV seriju smatram barbarskim činom. I tako neću snimati ništa.

(:): *Posluživao sam engleskog kralja* trebao je snimati i drugi nestor češke kinematografije, Karel Kachyňa. /Nedavno smo imali priliku gledati njegovu dirljivu TV dramu *Fany*/. Ali smatra se da uspješno pretočiti Hrabalova djela u film možete samo vi. Filmsku adaptaciju divne Hrabalove priče *Prebučna samoća* nije spasio ni poznati francuski glumac Philippe Noiret u glavnoj ulozi. S Hrabalom ste počeli - snimili ste njegovu pripovijetku za omnibus mladih diplomanata režije češke Filmske akademije *Biseri na dnu*. Adaptacija *Strogo kontroliranih vlakova* donijela vam je Oscara, a Ševe na koncu zabranu rada na nekoliko godina, pa slijede *Striženo-skraćeno* i *Svečanost visibaba*. Bilo bi logično da ćete i dalje gledateljima donositi toplinu, ljepotu, ljubav, pozitivan pogled i, nadasve, osebujuć humor tih priča o malim ljudima.

Menzel: Da, možda će film *Posluživao sam engleskog kralja* snimati Karel Kachyňa one znam. Žao mi je, mislim da bi to bio lijep film i već sam znao kako bih ga adaptirao i snimio, ali oduzeli su mi ga. Nema smisla raditi nešto drugo. Filmovi su toliko skupi da trebaju veći broj gledatelja. Veći broj gledatelja uzrokuje različitost ukusâ. Pogotovo filmskih gledatelja, a to su danas djeca do dvadesete godine! Njih ja ne razumijem i stoga i ne bih znao snimati filmove za njih. Oni vole razbijanje automobila, pucanje i slične stvari. Takve filmove ne volim gledati i ne znam zašto bih ih snimao.

Postoje filmovi koji nas ne gnjave nečim novim, puni su banalnosti i vrijedni zaborava. Kao što su dosadni i neki ljudi. Jednako su dosadni i filmovi koji nas po svaku cijenu žele nasmijati jalovim humorom. Takvi su filmovi neumjesni kao što su neumjesni nametljivi lakrdijaši. Postoje i filmovi koji zablistaju, šokiraju. Kao i ljudi koji osjećaju potrebu da se pred nama iz nekog razloga prave važni. Zatim postoje filmovi koji imaju ambiciju da nam uistinu nešto priopće, obogate naš um, utuže nam u glavu neko mišljenje. Takvi me filmovi podsjećaju na ljude koje možda i cijenimo, ali zapravo su nam odbojni. Pogotovo ako im nedostaje humor. Filmove koji glume ozbiljnost sumnjičim za neiskrenost. Jednako kao i ljude koji smatraju da je dostojanstvo nespojivo s osmijehom, kamoli sa smijehom.

Začudo, ima malo filmova koji ne žele ništa. Jednostavno postoje, a imaju li kakvu ambiciju, onda samo onu da nas žele tek razveseliti. Razveseliti bez toga da nam lažu. Kao što oko nas postoje dobri prijatelji. Takvi mi filmovi, paradoksalno, govore najviše jer ću iz njih o svijetu doznati nešto više upravo preko one zabave, a da to uopće i ne slutim.

Poznato je ono o razlici između istočnog i zapadnog načina razmišljanja: Zapad u svojoj žudnji za spoznajom analizira, pa ako želi spoznati cvijet, razreže ga na komadiće kako bi ga mogao opisati. Istočni filozof ne mora opisivati, on pomiriše cvijet. Fellinijev *Amarcord* za mene je takav velik, mirisan buket.

Io voglio una donna!!! - Sjetite se što je rekao psihijatar o stricu, koji je izašao iz ludnice i pošao na izlet, kad su strica skidali sa stabla: Katkad je normalan, katkad nije. Kao i svi mi. Ta je rečenica za mene točnija i mudrija od svih godarovskih i bergmanovskih vivisekcija i magičarskih pokusa njihovih epigona. Kao što nas je poučio češki književnik i kazalištarac gospodin Werich, najveću ćemo mudrost doživjeti prije svega kod klauna.

Maestro Fellini bio je jedan od onih najmudrijih.

(:): Početkom devedesetih godina razvila se u Češkoj polemika o mogućem ustrojstvu kinematografije nakon sloma socijalističkog sustava. Vi ste tada, a sjećam se da je i vaša školska kolegica Vera Chytilová dijelila to mišljenje, bili za model kinematografije koju dotira država. Državne kinematografije više nema, ali ipak postoji sustav financijske potpore Ministarstva kulture, grada Praga, raznih grantova a mnogo filmova sufinancira i Češka televizija. Kinematografija nije propala, ali za snimanje filmova potrebno je skupljati novac iz raznih izvora. Što o svojim tadašnjim stavovima mislite danas?

Menzel: Više mi to i nije važno. Mislim da postoji mnogo važnijih stvari od same kinematografije. Snimanje filmova je luksuz. Dobro je kad nastaju, ali ima ih previše. Nastaju i suvišni filmovi. Neki čine samo zato što jedan čovjek želi biti redatelj. Za onoga koji hoće nešto izreći, postoji jeftiniji medij od dugometražnog igranog filma. Kad čovjek smisli nešto glupo, dovoljno je da to objavi u džepnoj knjizi s mekim uvezom. Ne mora imati čvrst, kožni uvez. Igrani su filmovi preskupi da bi se snimali bez zato da postoje, da bi se snimali filmovi za festivale ili za nekolicinu budala i pubertetlija. Ja zapravo veoma cijenim stare filmove i stoga znam da veći dio suvremene kinematografije, bez obzira na to koliko je avangardna, eksperimentalna ili napredna, nema smisla jer se ništa i neće nadovezati na nju.

(:): Jeste li gledali premijerno prikazan, možda najprovokativniji i najkontroverzniji u Češkoj danas, film Věre Chytilové u kojemu ima silovanja i kastracije?

Menzel: Ne. Ne gledam filmove svojih prijatelja kako bi mi ostali prijatelji.

(:): Zar nema čeških filmova koji vam se sviđaju?

Menzel: Ima... Od novijih *Zaboravljena svjetla* Vladimíra Micháleka. To je lijep film. Malo parafrazirao češkog prijeratnog književnika Jakuba Demla, ali događa se pedesetih godina. Ili *Kolja*, koji je dobio nagradu Američke filmske akademije *Oscar*.

(:): Scenarist *Kolje* Zdeněk Svěrák napisao je scenarij vaših komedija *Vikendica u šumi*, *Selo moje malo* i adaptirao *Svršetak starih vremena* Vladislava Vančure i *Život i neobične pustolovne vojnika Ivana Čonkina* Vladimira Vojnoviča. Hoće li još što napisati za vas?

Menzel: Obećava mi nekakav scenarij već nekoliko godina. Ali čini se da zasad ima dovoljno drugih poslova...

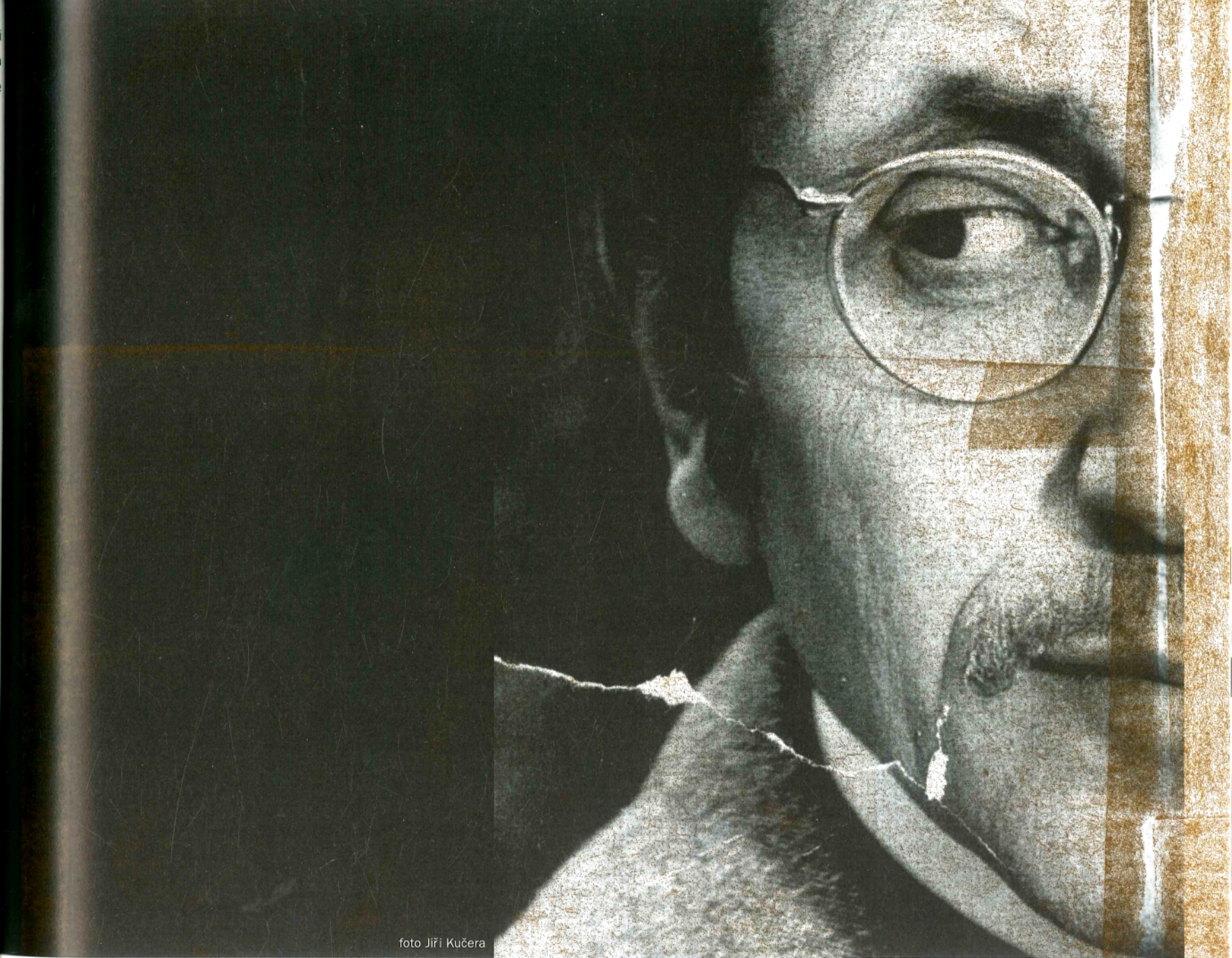

foto Jiří Kučera

Svaki obični smrtnik zna ili barem sluti da virtuoz na violini ne pada s drveta nego mora od rane mladosti uporno vježbati. U poslu glumca to nije toliko očito, a u poslu filmskog redatelja to nije nimalo vidljivo. Radio sam na nekoliko filmskih škola i neki su mi od onih mladića što su bili oduševljeni filmom neprikriveno davali do znanja da ih ne bih trebao gnjaviti pričama o Čehovu ili Aristotelu, da ne bih trebao trošiti njihovo vrijeme na suviše gluposti iz povijesti, neka im odmah otkrijem onaj trik kojim se za prvi film dobiva Oscar.

(:): Nakon Baršunaste revolucije predavali ste na svjetski poznatoj Filmskoj akademiji u Pragu i obnašali akademsku funkciju. O tome da ćete se jednom vratiti na Akademiju, na kojoj ste diplomirali s možda najtalentiranijim naraštajem filmaša češkog novog vala šezdesetih godina, ne biste mogli vjerojatno ni sanjati. Međutim, niste ostali na akademskom tlu dugo. Kakvo je to bilo iskustvo?

Menzel: To je bilo jedno od najgorih razdoblja mog života. Studenti su bili uvjereni da je posve suvišno zahtijevati od njih išta više od pukog montiranja i rada s kamerom. Nisu bili u stanju shvatiti da je film sastavni dio opće ljudske kulture i da bi oni trebali nešto doznati o njoj. Da bi morali postati kultivirani! Međutim, njihov su uzor pretežno američki filmovi. S njima pak nemam ništa zajedničko. Osim toga, lijevi su raditi...

Moj me je tata, novinar, učio da se jednostavno mora početi. Svejedno kako, ali valja početi. Najgori je strah od praznih stranica. Kad se stranica popuni, tekst se lakše iskriža, prepravlja i prepisuje, čovjek se izvještiti i donekle izgubi stid zbog onoga što je napisao. Uvijek sam se divio piscima koji su znali sebi samima zapovjediti i ispunjavati dnevnu kvotu od deset ili petnaest stranica teksta. Zavidio sam im na njihovoj snažnoj volji. Poslije sam spoznao da je početak težak kod bilo čega. Prvi dan snimanja, prvi pokus u kazalištu, a valjda i prvi potez kistom - za svaki početak potrebno je biti prilično čvrst. S vremenom čovjek svlada projesaju i usvoji naviku bez koje bi teško radilo. Ali mene još obuzima strah od pisanja. Nije mi teško napisati tih nekoliko redaka, već se sledim kad pomislim da ću ih morati na kraju još jednom pročitati i, što je gore, da će ih možda pročitati i netko drugi...

(:): Nazivaju vas svestrano nadarenim čovjekom, svojevrsnim češkim Woodyjem Allenom. Smatraju vas duhovitim, šarmantnim, glumcem nemoralnih uloga i redateljem moralizirajućih filmova. Vaši su erotski kadrovi stavljanja žiga na stražnjicu poštanske službenice u filmu *Strogo kontrolirani vlakovi* antologijski, a vašim zbirkama novinskih stupaca u knjizi pod naslovom *Pa, ne znam...* koja već ima i nastavak i iz koje su i odlomci u ovom razgovoru, kritičari prebacuju da su konzervativni. Što pisanje pruža vama osobno?

Menzel: Nešto mi važno daje, osim, naravno, honorara. Osjećam da mogu izreći ono što smatram važnim. U svojim godinama već imam prilično iskustva. Pamtim što je i kako bilo. Kad prošlost usporedim sa sadašnjošću, mogu zamisliti što će se dogoditi u budućnosti. A to me malo plaši. Ne govorim samo o Češkoj i ne govorim samo o kulturi. Mislim općenito. Postojala su mjesta na svijetu gdje ljudi nisu morali stavljati rešetke na prozore i nabavljati skupe alarmne sustave. Sada vjerojatno i nema zemlje na ovom svijetu gdje se čovjek ne mora bojati izaći navečer na cestu. Ako se to nastavi, djeca će u školi dobivati injekcijske šprice za heroin kako ih ne bi posuđivali jedni drugima.

(:): Doimate se prilično ogorčenim. Što vas sada, kad ste već postali zreli umjetnik i svjetski poznata ličnost, dobili ste Oscara, Nagradu Akira Kurosawe za životno djelo, Red časnika za zasluge za lijepu književnost francuskog ministra kulture i kilometar nagrada za pojedinačna umjetnička ostvarenja tijekom više od trideset godina rada, zapravo, najviše veseli i ispunjava dobrim osjećajem?

Menzel: Rad u kazalištu. Ondje sam sretan i dobro mi je. Proteklih sam godina režirao u Francuskoj, u Comédie-Française, u Berlinu i onda u Narodnom kazalištu u Pragu. Ondje sam režirao klasičnu češku komediju iz devetnaestog stoljeća Václava Klimenta Klicpere. Uglavnom režiram komedije i uživam u tome. Postavio sam komedije Francuza Labichea i Feydeaua, Mozartov *Figarov pir*, *Prosjačku operu* Václava Havela, komediju praškog njemačkog međuratnog književnika Franza Werfela *Jakubowsky i pukovnik*, Austrijanca Nestroya *Kuća četiriju temperamenta*, Feydeauovu *Bubu u uhu*, a u travnju je bila premijera predstave *Važno je zvati se Ernest* engleskog književnika Oscara Wildea u *Kazalištu na Vinohradima*, uz koje sam vezan kao kućni redatelj. Uz to sada režiram i glumim ovdje, u praškom kazalištu *Divadlo bez zábradlí* ili *Adriji*. U južnoj Češkoj, u dvorcu Češki Krumlov, postavio sam na ljetnoj okretnoj pozornici Shakespeareov *San ivanjske noći*.

Jiří Menzel tijekom čitava intervjua stalno juri iza pozornice, pogledati predstavu, pa se vraća u garderobu. Odglumio je i svoju malu ulogu, ali je opet nestao. Kad se pojavio, upitala sam ga ne prihvaća li male uloge koje se glumcima većinom i ne glumi, kako bi mogao živjeti s predstavama i poslije premijere?

Menzel: Ljudi se smiju, a meni je drago gledati kako sam ih razveselio. Na primjer, ovo danas lijep je kazališni komad koji se zove *Budala za večeru*. Radnja komedije događa se u sadašnjosti, u krugovima više srednje klase u Francuskoj. Napisana je prije pet godina za kazalište Jean-Paula Belmonda. Sve više cijenim posao u kazalištu, i to baš radeći komedije. Čovjeka veseli to što gledatelji imaju nešto od toga, što se ne dosađuju. Ja ne podnosim dosadu ma koliko je lijepo umotana....

kad vam ne uspije film, morate se skrivati svugdje

Događa se da se čovjek vraća iz kazališta pun oduševljenja shvaćajući zašto su se u davnim vremenima navijači uprezali u kola svojih miljenika. I ja bih katkad nakon lijepe predstave želio gurati auto onih koji su me na pozornici obradovali. Drugi dan uzmem novine i ustanovim da sam budala kojoj se sviđalo nešto što je loše, nesavršeno, premalo važno, tradicionalno, neizražajno...

Svi smo pohađali školu i dobivali ocjene. Katkad možda i nepravedne, ali su nam ih dijelili nastavnici. Oni za koje se može pretpostaviti da predmet iz kojega ispituju ipak znaju bolje od ispitivanog učenika.

Odrasli smo, ali neki od nas još dobivaju ocjene. Naivci, toliko šašavi da pokazuju javnosti rezultate svoga rada i izlažu se procjeni recenzentata, kritičara i raznih teoretičara.

Oni baš ne poznaju uvijek predmet. Rijetko koji recenzent uistinu nešto zna o glumačkom poslu, o pravoj funkciji scenografa, što može i što ne može činiti dramaturg, u čemu je redatelj uistinu pogriješio i što je učinio odlično. Kritičari imaju drukčije obrazovanje i drukčije kriterije nego muškarci i žene iz kazališnih profesija. Stoga ih se lakše može nasanjhati i mnogi od njih imaju problema s razlikovanjem pristojno obavljena posla od površnosti... Nakon nekoliko mjeseci rada kazalištarci izgledaju kao nevaljala djeca koja nisu ispunila kritičarevo očekivanje.

(:): Izvodite li mnogo uloga kao što je bilo hodanje po žici u filmu *Hirovito ljeto* ili nezaboravno balansiranje na stalku s laborom u kazališnoj komediji *Pansion za samce*? U Zagrebu se još pamti uzvratno gostovanje praškog kazališta Činoherní klub u Teatru ITD.

Menzel: Takvih uloga u kojima se izvode *kolutovi* i *premeti* nema mnogo. Osim toga, ja i nemam dovoljno vremena kako bih ih pošteno uvježbao jer baš te točke moraju biti precizno izvedene.

Povremeno se susrećem s pitanjem zašto se bavim kazalištem i kakva je razlika između rada na filmu i rada u kazalištu. Odgovoriti se može na mnogo načina. Razlika je u tehnicima, u vremenskim i energetskim zahtjevima, bitna je razlika u honoraru, razlika je i u veličini one eventualne sramote koja će uslijediti. Naime, jedno je kad vam ne uspije kazališna predstava i onda se bojite izaći na ulicu samo u jednom gradu, drugo je kad vam ne uspije film. Onda se morate skrivati svugdje.

Ali ona najbitnija je razlika u rezultatu. Može se reći da vam kazalište, na kraju krajeva, pruža veće veselje jer u kazalištu ne možete biti odgovorni za rezultat sami. Ona glavna i konačna težina leži na onima koji se poslije izlažu svaku večer na pozornici. Na glumcima, koji su s vama sastavljali kazališnu predstavu.

Ako je filmski redatelj sličan zidaru, koji iz vlastitih ciglica pokušava sastaviti artefakt koji bi imao smisla, kazališni je redatelj prije sličan vrtljaru, koji sadi, zalijeva, njeguje i onda gleda što će izrasti. Svatko je od nas imao i proživio sretne trenutke. Onim mojim najljepšim (osim onih što sam ih proživio s djevojkama) pripadaju oni trenuci u kazalištu kad gledam reprizu svoje predstave koja je imala premijeru prije nekoliko vremena. Više nije moja, pripada glumcima i vidim u njoj nešto živo, novo, nešto čemu sam možda pomogao pripremiti uvjete, ali više i nisam zaslužan ili kriv za rezultat. U rukama je onih koji su upravo na pozornici, a ja osjećam zahvalnost prema njima.

Ono što je lijepo u kazalištu upravo je živost i neponovljivost. Svaka predstava jest i treba biti drukčija, određuje ju vrsta publike u gledalištu, u kakvoj su formi i kakvo raspoloženja glumci. Večer se stvara od ugođaja svih prisutnih. Svih prisutnih u gledalištu i na pozornici. Kad to uspije i s obje strane rezonira, to je onda svečanost. Film je, za razliku od kazališta, svaki put isti. Svaka je projekcija, doduše, ili bi trebala biti također malo drukčija, ali ovu atmosferu stvara samo jedan suigrač i publika. Autor filma pak gleda filmsko platno, sjene koje na nj baca projektor i uočava uvijek iste pogreške. Pogreške koje je počinio zbog vlastite gluposti ili u onoj hjesomučnoj žurbi tijekom priprema ili u onoj užasnoj brzini za vrijeme snimanja pogreške koje se, za razliku od kazališta, više ne mogu ispraviti, pogreške koje vo

progone, muče u snu još prvu noć nakon snimanja, tijekom prve i svih ostalih projekcija, u montaži pa i poslije, pri gledanju gotove kopije, svaka projekcija u kojoj ste dužni sudjelovati podsjeća vas na ono što ste trebali, a niste učinili. Što ste zabrljali, što ste učinili pogrešno, što sebi ne možete oprostiti. Mnogo je godina potrebno dok niste u stanju gledati vlastiti film mirno kao rad nekoga drugoga... U mojem poslu nema previše veselja, ali mi je na kraju krajeva ipak drago što me je tata poslao studirati režiju, a ne raditi u pošti.

(:): Što poručujete svojim gledateljima i prijateljima glumcima u Zagrebu?

Menzel: Pozdravljam glumce koje poznajem, s kojima sam radio. Rado ih se sjećam. Neki su mi se čak javljali... Gledateljima poručujem da odlaze u kazalište na dobre predstave i u kino na dobre filmove, ako oni još uopće i postoje.

Razgovarala Dagmar Ruljančić

Filmografija Jiříja Menzela

Rođen je 1938. godine. Filmski je redatelj, kazališni redatelj, filmski i kazališni glumac.

Filmovi:

1963. *Umro nam je gospodin Foerster*, (*Umřel nám pan Foerster*), kratki igrani film; 1965. *Smrt gospodina Baltazara* (*Smrt pana Baltazara*), pripovijetka iz omnibusa *Biseri na dnu* (*Perličky na dnu*); *Zločin u djevojačkoj školi* (*Zločin v dívčí škole*), pripovijetka iz istoimenog filma; 1966. *Strogo kontrolirani vlakovi* (*Ostře sledované vlaky*), dugi igrani film; 1967. *Hirovito ljeto* (*Rozmarné léto*), dugi igrani film; 1968. *Zločin u noćnom klubu* (*Zločin v šantánu*), dugi igrani film; 1969. *Ševe na koncu* (*Skřivánci na niti*), dugi igrani film, u distribuciji tek 1990. godine; 1974. *Tko traži zlatno dno* (*Kdo hledá zlaté dno*), dugi igrani film; 1976. *Vikendica u šumi* (*Na samotě u lesa*), dugi igrani film; 1978. *Sjajni momci s kamerom* (*Báječní muži s klikou*), dugi igrani film; 1980. *Striženo, skraćeno* (*Postřižiny*), dugi igrani film; 1983. *Svečanosti visibaba* (*Slavnost sněženek*), dugi igrani film; 1985. *Selo moje malo* (*Vesničko má středisková*), dugi igrani film; 1989. *Svršetak starih vremena* (*Konec starých časů*), dugi igrani film; 1991. *Prosjačka opera* (*žebračká opera*), dugi igrani film - adaptacija kazališne drame; 1993. *Život i neobične pustolovine vojnika Ivana Čonkina* (*život a neobyčejná dobrodružství vojáka Ivana Čonkina*), dugi igrani film.

Kazalište:

"Kazalište me je uvijek zanimalo, premda me nisu primili na Kazališnu akademiju", kaže Jiří Menzel. "Kazalište me uvijek spašavalo, pogotovo u vrijeme kad nisam smio snimati filmove, i stoga sam mu neizmerno zahvalan. Film jer za mene supruga, kazalište ljubavnica", tvrdi taj okorjeli neženja. "Kazalište je važan sastavni dio moje filmske profesije, bez njege ne bih mogao režirati filmove."

Menzelova kazališna djelatnost povezana je s praškim kazalištima *činoherní klub*, *Divadlo na zábradlí*, *Disk*, *Národní divadlo* i *Semafor*. U njima režira na primjer: *Mandragolu*, *Tri u drugom*, *Bez ruha*, *Prosjačku operu*, *Zloga jelena*, *Audijenciju*. U posljednjim godinama režira na pozornicama Vinohradskog kazališta (*Buba u uhu*, *Važno je zvati se Ernest*, *Kuća četiri karaktera*, *Jacobowski i pukovnik*), na pozornici *Kazališta bez ograde* (*Tko je bio noću*, *Budala za večeru*, *Svake godine u isto vrijeme*), u Češkom Krumlovu (*San ivanjske noći*, *Mandragola*), u Češkim Budějovicama (*Bez ruha*).

U inozemstvu režirao je na primjer u Njemačkoj (*Lisistrata*, *Dama s psićem*, *Tri mušketira*, *Arsen i stare čipke*, *Mačja igra*), u Hrvatskoj (*Hamlet*, *Mandragola*, *Tri u drugom*), u Finskoj (*San ivanjske noći*), u Cirihi (*Goldonih komedije*), u Baselu (*komedije Bena Johnsona*), u Budimpešti (*kazališni tekst Carla Gotzija*), u Švedskoj (*Revizor*).

Glumio je u *Pansionu za samce*, a sada glumi u predstavama koje je režirao - u *Jacobovskom i pukovniku* te u *Budali za večeru*.